

Pregledni rad

UDK 341.485:343.412

DOI br. 10.7251/SVR1409224B

COBISS. SI-ID 4564760

AGRESIJA I RATNI ZLOČINI

Mr Maja Buhovac dipl. iur.¹

Sveučilište Hercegovina Mostar

Apstrakt: U radu se nastoji iznijeti objektivna percepcija o dva međunarodna zločina koja su kao takvi navedeni u Rimski statut pored zločina protiv čovječnosti i genocida, te pokazati definiranost pojmova agresije i ratnih zločina koji ujedno predstavljaju i predmet istraživanja. Agresija i ratni zločini sastavni dio prošlosti, sadašnjosti i budućnosti civilizacije koje mijenja demografsku, kulturnu, socijalnu i kartografsku sliku svijeta.

Dokaz da su ova dva zločina i danas aktualna pokazuju, napadi na Irak, Afganistan, Siriju, Libiju, Ukrajinu, bombardiranje Madrida i Londona od terorističkih snaga, prijetnje Sjeverne Koreje. Velika prijetnja terorizma postavlja pred nas nove izazove i pitanja. Protiv koga se boriti, koje zahtjeve poštivati? Od „kubanske krize“, preko hladnog rata, pa sve do danas svijet i dalje živi u strahu od novog sukoba. Takve prijetnje i razna zaoštavanja sukoba povećavaju strah i saznanje da nitko više nije siguran u bliskoj budućnosti. Sve navedeno ukazuje na aktuelnost teme koja, nikako, na žalost civiliziranog svijeta, ne uspijeva prijeći u dimenziju zaborava.

Ključne riječi: *integritet, ratni zločin, agresija, tribunalni, Povelja UN, Rimski statut, jus ad bellum, jus in bello, jus post bellum, Međunarodni kazneni sud.*

UVOD

„Danas Gruzija, sutra Ukrajina, prekosutra Baltičke zemlje, a možda i moja zemlja“, izjavio je pokojni poljski predsjednik Lech Kaczyński u vrijeme ruske agresije na Gruziju. I sami smo svjedoci da unazad nekoliko mjeseci javnost bruji o događajima u Ukrajini. Ako se osvrnemo nekoliko godina unazad, Bliski istok je bio žarište brojnih sukoba, a SAD bile su optuživane za agresiju na niz zemalja tog regiona. Sukobi i dalje traju. Ali, ne moramo ići toliko daleko da bismo shvatili što znači taj pojam koji izaziva gnušanje, averziju i širok spektar drugih emocija. I sami nosimo ožiljke koji ni nakon dvije decenije nisu zacijelili. Agresija je ugrožavala neovisnost, suverenost i teritorijalni integritet, što je

¹ Master, polaznik doktorskih studija prava, Sveučilište Hercegovina, Fakultet međunarodnih odnosa i diplomacije Mostar, e-mail: maja.buhovac@yahoo.it

protivno međunarodnom pravu, te se kao takva ova agresija s punim pravom može označiti kao *zločin protiv mira*.

Svi zločini počinjeni u ratu, odnosno svi postupci koji prelaze okvire dopuštenih ratnih djelovanja zovu se *ratnim zločinima*. Drugu podskupinu međunarodnih zločina čine *zločini protiv čovječnosti*, koji obuhvaćaju ubojstva, istrebljenja, porobljavanja ili deportacije kojima bi bili izloženi pojedinci ili određene skupine stanovništva tijekom ratnog sukoba. Ratnim zločinom, koji u osnovi predstavlja najgrublje kršenje međunarodnih pravila o ratovanju, označavaju se, između ostalog, ubojstva i mučenja ratnih zarobljenika, deportacije civila, bombardiranje bolnica i drugih međunarodnim odredbama zaštićenih objekata, ubojstva talaca, pljačke, ubojstva bez suđenja, uporaba zabranjenih vrsta oružja, zlorporaba međunarodnih organizacija... Ratni zločini često se završavaju *genocidom*. Konvencijom Ujedinjenih naroda iz 1948. godine genocid je određen kao zločin počinjen bilo u ratu, bilo u mirnodopskim uvjetima, koji uključuje: 1) ubijanje pripadnika nacionalnih, etničkih, rasnih ili vjerskih skupina; 2) nanošenje teških fizičkih ili duhovnih povreda pripadnika tih skupina; 3) prisiljavanje pripadnika skupina da žive u uvjetima koji vode do njihova potpunog ili djelomičnog fizičkog uništenja; 4) uvođenje mjera za prisilno sprečavanje rađanja; 5) prisilno premještanje djece iz jedne skupine u drugu. Neke od navedenih skupina zločina počinjene su na teritoriji bivše Jugoslavije devedesetih godina prošlog stoljeća, te će se ovim radom nastojati dublje ući u ovu problematiku, pritom se osvrćući prvenstveno na naš region, ali neće se izostaviti ni žarišta u drugim dijelovima svijeta, koja su ili zašla u sjenu prošlosti ili tinjaju na izmaku eskalacije.

AGRESIJA I RATNI ZLOČINI

U ovom poglavlju pored općih odrednica samog pojma agresije i ratnog zločina²², ukazat će se i na najbitnija dokumenta kojima se reguliraju ova kaznena djela, a to su: Povelja UN i Rimski statut.

1. Pojam agresije i ratnog zločina

Agresivni ratovi su stalni pratilac razvoja čovječanstva, koje je dio civilizacije i ima veoma dugu „ratnu povijest“, ali njihovo definiranje kao posebnog kaznenog djela, nema dugu povijest. Više decenija je trajala borba za prihvatljivom definicijom kaznenog djela agresije kao međunarodnog zločina. Pojedine države su u definiranju agresije vidjele znak spasa protiv stranog miješanja u svoje unutrašnje probleme, dok su druge to smatrale ograničavajućim faktorom u ostvarivanju svojih interesa. Tek završetkom I svjetskog rata, termin „agresija“ je po prvi put upotrebljen u jednom zvaničnom međunarodnom pravnom aktu. Bilo je to

²² Simović, M., Blagojević, M., Simović, V.: Međunarodno krivično pravo, Istočno Sarajevo, 2013, s. 220.

u Versajskom mirovnom ugovoru iz 1919. godine (Treaty of Versailles) kojim je osnovan specijalni tribunal za suđenje njemačkom caru Vilhelmu II, međutim, kako je car izbjegao u Nizozemsku, koja je odbila da ga izruči, do ovog suđenja nikada nije ni došlo.

Otpočinjanjem II svjetskog rata desila su se strašna razaranja koja su izazvala međunarodnu zajednicu da konačno postigne konsenzus i proglasi agresiju za kazneno djelo. Zločini protiv mira prvi put su određeni u članu 6. Statuta Međunarodnog vojnog tribunala u Nirnbergu kao: "*planiranje, pripremanje, započinjanje ili vođenje agresorskog rata ili rata kojim se krše međunarodni ugovori, sporazumi ili garantije, ili učestvovanje u nekom zajedničkom planu ili zavjeri za izvršenje ma kog od gore navedenih djela.*"³

Agresorski rat je i prije suđenja u Nirnbergu bio zabranjen Briand-Kelloggovim paktom iz 1928. godine, mada tim paktom nije uvedena potpuna zabrana svakog rata. To će se desiti tek usvajanjem Povelje UN koja dopušta isključivo obrambeni rat i prinudne mjere samih Ujedinjenih nacija. Stoga danas nije sporno da je agresija u svakom obliku zabranjena, a ujedno predstavlja i jedno od najtežih kaznenih djela. Za utvrđivanje postojanja agresije zaduženo je Vijeće sigurnosti UN, na temelju ovlaštenja iz glave VII Povelje Ujedinjenih nacija.

No, za razliku od navedenih problema oko definiranja agresije, situacija u pogledu ratnog zločina je prilično jasna. Ratni zločini su teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava oružanih sukoba – velika oblast materijalnih pravila koja se tradicionalno nazivaju "haško pravo" ili "ženevsko pravo".⁴ Haška pravila obuhvaćaju razne Haške konvencije od 1899. ili 1907. godine o međunarodnom ratovanju. One predviđaju razne vrste legitimnih boraca, uređuju borbena dejstva i postupanje s osobama koje ne učestvuju u oružanim neprijateljstvima ili onih koji u njima više ne učestvuju. Tzv. "ženevsko pravo" obuhvaća nekoliko ženevskih konvencija (četiri konvencije od 1949. i dva Dopunska protokola od 1977. godine) u biti okrenuto je prema osobama koje ne učestvuju ili više ne učestvuju u oružanom sukobu. U Statutu Nirnberškog tribunala je, s tim u vezi, propisano da ovo kazneno djelo, između ostalog, uključuje, ali i da nije ograničeno na sljedeće radnje: ubojstvo, zlostavljanje, deportaciju civilnog stanovništva sa okupirane teritorije radi prinudnog rada ili ostvarenja drugog cilja, ubojstvo ili zlostavljanje ratnih zarobljenika ili lica na moru, ubijanje talaca, pljačkanje javne ili privatne imovine, te objesno razaranje gradova, naselja ili sela koje nije opravdano vojnim potrebama. Također, definiranost pojma ratnog zločina je našla svoje mjesto i u Povelji UN-a, te u Rimskom statutu.

³ Cassese, A.: *Međunarodno krivično pravo*, Beograd, 2005, s.127.

⁴ Mrkić, S.: *Međunarodno-pravni tretman rata*, MP 3, 2009, s. 237.

2. Povelja UN-a

Povelja Ujedinjenih naroda potpisana je 26. lipnja 1945. na Konferenciji u San Franciscu od strane 50 zemalja. Stupila je na snagu 24. listopada 1945. Na samom početku Povelje UN-a stoji član I koji glasi: „*Ciljevi Ujedinjenih naroda su da sačuvaju međunarodni mir i sigurnost i, u tu svrhu: da preduzimaju pogodne kolektivne mjere radi sprečavanja i otklanjanja svega što ugrožava mir i radi suzbijanja napada ili drugih prijetnji miru, kao i da mirnim sredstvima, a u skladu sa načelima pravde i međunarodnog prava, rade na uređivanju i rješavanju međunarodnih sporova ili situacija koji bi mogli dovesti do narušenja mira*“⁵.

Iako ovo načelo izrijekom agresiju ne spominje, sasvim je evidentno o čemu se radi. Međunarodnu scenu je sasvim ugodno iznenadila rezolucija koja je dala potpunu definiciju agresije, pritom ostavljajući prostora Vijeću sigurnosti UN-a da može utvrditi i neki drugi čin koji predstavlja agresiju. Rezolucija Opće skupštine UN-a 3314 (XXIX) iz 1974, sadrži definiciju agresije. Agresijom se drži:

a) invazija ili napad oružanim snagama na teritorij druge države, uključujući svaku vojnu okupaciju ili pripojenje teritorija druge države uporabom sile;

b) bombardiranje ili uporaba i koje vrste oružja protiv teritorija druge države;

c) blokada luka ili obala druge države oružanim snagama;

d) napad oružanim snagama na kopnene, zračne ili pomorske snage ili na civilno zrakoplovstvo druge države;

e) uporaba oružanih snaga jedne države, koje su na području druge države smještene uz njezin pristanak, suprotno uvjetima uglavljenima međusobnim sporazumom;

f) postupak države kojim ona dopušta da njezin teritorij, koji je stavila na korištenje drugoj državi, ta druga država upotrijebi za agresiju protiv treće;

g) upućivanje od države ili u njezino ime ikakvih postrojbi (oružanih bandi, skupina, neregularnih vojnika ili najamnih snaga) koje protiv druge države poduzimaju takve čine koji odgovaraju navedenim aktima agresije.⁶

Rezolucijom se dalje naglašava da nikakvi razlozi bilo koje prirode ne mogu služiti kao opravdanje za agresiju, te da agresija povlači međunarodnu odgovornost, a da agresorski rat predstavlja zločin protiv međunarodnog mira.

Konvencija o nezastarijevanju ratnih zločina i zločina protiv čovječanstva iz 1968, ratnim zločinom potvrđuje definiciju navedenu u Povelji Međunarodnog vojnog suda, Nirmberg (1945), u rezolucijama 3 od

⁵ Povelja Ujedinjenih naroda, 1945.

⁶ Rezolucija Generalne skupštine UN-a, 1974.

13. veljače 1946. i 95. od 11. prosinca 1946., koje je usvojila Generalna skupština Ujedinjenih naroda, a osobito «teški prijestupi» nabrojani u Ženevskim konvencijama od 12. kolovoza 1959. o zaštiti žrtava rata. Stoga, ratnim zločinom smatra se: namjerno ubojstvo, mučenje, nečovječno postupanje uključujući i biološke pokuse nad ranjenicima, bolesnicima, brodolomcima i ostalim pripadnicima oružanih snaga koji su položili oružje ili su nesposobni za borbu, ratnim zarobljenicima i civilnim osobama, namjerno uzrokovanje teških patnji i teške povrede fizičkog integriteta ili zdravlja tih osoba. U ratni zločin ubrajaju se i pljačka, uništenje i prisvajanje dobara (koje nije opravdano vojnom potrebom i koje je izvedeno na nedopušten i samovoljan način), prisila nad zaštićenim osobama (da služe u oružanim snagama neprijatelja), lišavanje prava na redovito i nepristrano suđenje, nezakonita deportacija ili preseljenje, nezakonito lišavanje slobode te uzimanje talaca. Također, ratnim se zločinom smatraju i neki nedopušteni načini vođenja neprijateljstava, kao što su: izjava da se protivniku neće davati milost, napad bez izbora cilja, perfidni načini borbe, uporaba zabranjenih oružja.

3. Rimski statut

Rimski statut samo ovlaš dodiruje međunarodno kazneno djelo agresije, te ga stavlja pod nadležnost Međunarodnog kaznenog suda, mada ne pruža definiciju ovog zločina, te se iščekuje njena pojmovnost u skorije vrijeme. No, s druge strane ipak opsežno normira ratne zločine u svome članku 8. u kojem pravi razliku između ratnih zločina počinjenih u ratnom sukobu i onih počinjenih u unutarnjem sukobu. U čl. 8. st. 1. Rimski statut kaže: „Sud je nadležan za ratne zločine, to jest kada su počinjeni kao dio plana ili politike, ili kao dio opsežnog počinjenja takvih zločina.“, dakle ističe dva bitna obilježja tog kaznenog djela, planiranje i masovnost, zatim izlaže obilježja ratnog zločina u st. 2. ” Za potrebe ovog Statuta izraz ratni zločini znači:

a) Teške povrede Ženevskih konvencija od 12. kolovoza 1949., tj. bilo koju od sljedećih radnji protiv osoba ili imovine zaštićenih odredbama relevantne Ženevske konvencije: namjerno ubijanje, mučenje ili nečovječno postupanje, namjerno izazivanje velike patnje ili teške povrede, široko uništenje i oduzimanje imovine koje nije opravdano vojnom potrebom, prisiljavanje ratnog zarobljenika ili druge zaštićene osobe da služe u postrojbama neprijateljske sile, namjerno oduzimanje prava ratnom zarobljeniku ili drugoj zaštićenoj osobi na pošteno i redovno suđenje, nezakonita deportacija ili premještaj i uzimanje talaca.“

b) ” Druga teška kršenja zakona i običaja primjenjivih u međunarodnom oružanom sukobu u uspostavljenim okvirima međunarodnog prava, to jest, svako od niže navedenih djela: “ i tu nabraja preko dvadeset radnji od kojih možemo istaći: namjerno usmjeravanje napada protiv civilnog stanovništva, namjerno usmjeravanje napada protiv civilnih objekata i objekata koji nisu vojni, namjerno usmjeravanje napada

protiv osoba, instalacija, materijala, jedinica ili vozila uključenih u humanitarnu pomoć, napadanje ili bombardiranje gradova, sela, naselja ili zgrada koji su nebranjeni i koji ne predstavljaju vojne ciljeve, ubijanje ili ranjavanje boraca koji su položili oružje i predali se, namjerno usmjeravanje napada protiv zgrada posvećenih vjeri, obrazovanju, umjetnosti, znanosti ili karitativnim svrhama, protiv povijesnih spomenika i bolnica, pod uvjetom da nisu vojni ciljevi, proglašavanje da se neće pružiti nikakva milost, pljačkanje gradova i sela...

U točkama c) i e) stavka 2. čl. 8. Rimskog statuta, navode se radnje koje potpadaju pod ratni zločin u nemeđunarodnim sukobima, a koje predstavljaju teške povrede zajedničkog članka 3. Ženevskih konvencija iz 1949, kao i Dopunskog Protokola II iz 1977. g., pri tome je pojam ratnog zločina u nemeđunarodnom sukobu znatno proširen u odnosu na Ženevske konvencije uz klauzulu sadržanu u točkama d i f, naime da se navedene odredbe ne primjenjuju na “...situacije unutarnjih nereda i napetosti poput pobuna, izoliranih i sporadičnih djela nasilja ili drugih djela slične naravi.” Odnosno da se te odredbe primjenjuju na: “...oružane sukobe koji se odvijaju na području države kad je riječ o produženom oružanom sukobu između vladinih snaga i organiziranih oružanih skupina, ili između takvih skupina.” I konačno u st. 3. navodi se da “Ništa u st. 2(c) i (d) ne utječe na odgovornost vlade za održavanje ili ponovnu uspostavu zakona i reda u državi ili za obranu jedinstva i teritorijalne cjelovitosti države svim legitimnim sredstvima.”

TEORIJA PRAVEDNOG RATA

Teorija pravednog rata je jedna od najutjecajnijih teorija o etici rata. O samoj ovoj teoriji su raspravljali mnogi velikani svoga vremena (Augustin, Toma Akvinski, Hugo Grotius), ali prva razmatranja koja svakako daju značaj teorije jesu bila prisutna i kod antičkih filozofa (Aristotela, Cicerona). Mnoga pravila su se razvila i kao takva ušla u međunarodne zakonike koji se tiču oružanih sukoba. Teorija pravednog rata može biti podijeljena na tri dijela, koji se u literaturi navode na latinskom: *jus ad bellum*, *jus in bello*, *jus post bellum*.

1. Jus ad bellum

Pravila *jus ad bellum* u prvom redu odnose se na vođe država. Budući da su političke vođe oni koji inauguriraju ratove, pokreću vojske, oni su odgovorni za *jus ad bellum* principe. Ako ne uspiju ili zakažu, tada su učinili ratni zločin. To su sljedeći principi:

1) Pravedan i opravdan razlog - država može započeti napad samo zbog pravog razloga. Ovaj razlog uključuje: samoobranu od vanjskog napada, obrana drugih od istih događaja, zaštita nevinih od brutalnih, agresivnih državnih sustava. Moderni teoretičari pravednog rata govore o jednom razlogu, otporu protiv agresije.

2) Prava namjera - država mora imati namjeru voditi rat samo zbog pravednog i opravdanog razloga. Također, motivacija da se krene u rat mora biti i moralno prikladna.

3) Legitiman autoritet i javna objava - država može ići u rat samo ako je odluka donesena od legitimnog autoriteta, sukladno pravilnim procesom i donesena javno, sa saznanjem ljudi i neprijateljske države

4) Zadnja opcija - države mogu krenuti u rat tek kada su iscrpile sve mirne alternative u sklopu diplomatskih napora.

5) Vjerojatnost uspjeha - država bolje da ne ulazi u rat ako nema mogućnosti da promijeni nadolazeću situaciju. Cilj je blokirati masivnu nasilnu agresiju koja je neminovna.

6) Proporcionalni zahtjevi - država mora prije ulaska u rat odvagati sve kriterije, te uvidjeti da cijena koja se plaća nije prevelika.

2. Jus in bello

Jus in bello odnosi se na pravednost u ratu tijekom bitke. Odgovornost države u *jus in bello*, pada na leđa generala i vojnika koji formuliraju i izvršavaju ratnu politiku određene države. Oni su odgovorni za svako kršenje principa koji se događaju pod njihovim zapovjedništvom. Ta odgovornost se često pokazuje na suđenjima za ratne zločine, bilo od strane vlastitog vojnog suda ili od Međunarodnog kaznenog suda. Ti principi su:

1) Poštovanje svih međunarodnih zakona glede prohibicije oružja

2) Razlikovanje i neborbeni imunitet - ovo načelo se prvenstveno odnosi na zaštitu civila u toku rata koje vojnici moraju razlikovati od pripadnika vojnih i borbenih jedinica

3) Razmjernost - vojnici mogu upotrijebiti silu samo razmjernu onoj koja je potrebna za dovršenje cilja.

4) Dobrohotna karantena za ratne zarobljenike - ranjenicima i ranim zarobljenicima se mora osigurati karantena gdje će se prema njima ponašati humano i po završetku rata se razmijeniti sa vlastitim zarobljenicima koje drže neprijateljske snage

5) Nikakva upotreba sredstava koja su *Mala in Se* - odnosno sredstva ili oružja koje je zlo po sebi. To uključuje masovne kampanje silovanja, genocid, etničko čišćenje, korištenje otrova...

6) Bez odmazde - „Odmazda je kada država A povrijedi pravila *jus in bello* u ratu sa državom B. Država B se zatim osvećuje kršeći vlastita pravila *jus in bello*, tražeći da se država A pridržava pravila.⁷

3. Jus post bellum

Jus post bellum se odnosi na pravednost tijekom finalne faze rata. Trudi se regulirati kraj rata i olakšati prijelaz iz ratnog stanja u mirno razdoblje. Kao principe ove faze možemo izdvojiti:

⁷ Alexander Moseley: Filozofija rata, Algora Publishing, 2003, s. 28.

1) Razmjernost i publicitet - mirovni dogovor mora biti razuman i dobro odmjeren, te također javno obznanjen.

2) Vraćanje prava - mirovni dogovor treba osigurati osnovna prava koje je narušio opravdani rat, prije svega ljudska prava na život i slobodu i državno pravo na teritorij i suverenost.

3) Razlikovanje - se treba napraviti među vođama, vojnicima i civilima pobijedene zemlje sa kojom se pregovara. Civili imaju pravu na određeni imunitet od kaznenih post bellum mjera.

4) Odmjerena kazna - ovo načelo označava kažnjavanje za prekršaje osnovnih načela prvo vođa, ali i vojnika.

5) Kompenzacija - zahtjev za financijskom kompenzacijom može biti zatražen, ali tako da ostane dovoljno sredstava da pobijedena zemlja može započeti sa vlastitom rekonstrukcijom.

6) Rehabilitacija - odnosi se na demilitarizaciju i razoružavanje, obnovu policijskog i sudskog aparata, edukaciju glede ljudskih prava...

MEĐUNARODNI KAZNENI SUD ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU

Međunarodni kazneni sud za bivšu Jugoslaviju (en. International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, ICTY)⁸ je skraćeni naziv za Međunarodni kazneni sud za progon osoba odgovornih za ozbiljne povrede humanitarnog prava na teritorijima bivše Jugoslavije od 1991. godine. Ovo pravosudno tijelo je osnovano Rezolucijom 827. Vijeća sigurnosti UN 25. svibnja 1993. godine, sa sjedištem u Den Haagu, a zatvaranje se očekuje 2014. Najteža moguća kazna koju može izreći jest doživotni zatvor.

Tokom 1993. godine za prvog tužitelja izabran je Ramon Escobar Salom, ali ga je nakon samo godine dana zamijenio Richard Goldstone. Njegova nasljednica bila je Louise Arbour, zatim Carla Del Ponte koja je i izazvala najveće zanimanje javnosti, te Serge Brammertz, kao zadnji tužitelj.

Od 161 osobe optužene pred Tribunalom u Haagu, nešto manje od polovine, njih 74, do sada je osuđeno, dok je 13 proslijeđeno lokalnim sudovima, 36 slučajeva je okončano smrću optuženog ili je optužnica povučena, dok je 18 oslobođeno krivice.

Osuđeni su premješteni u 13 država. Svoje kazne su služili ili služe u Norveškoj (6), Danskoj (4), Njemačkoj (4), Velikoj Britaniji (3), Francuskoj (4), Švedskoj (3), Portugalu (1), Estoniji (2), Finskoj (5), Belgiji (1), Austriji (6), Italiji (5) i Španiji (5).

Osam miliona dokumenata, stranica dokaza prevedenih na nekoliko jezika, 1,6 miliona stranica transkripata sa suđenja, 5.500 svjedoka, od čega 4.000 žrtava, samo su neki fakti koji govore o obimu svjedočenja pred Tribunalom.

Vidi: Statut Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju u: Simović, M., Blagojević, M., Simović, V.: Međunarodno krivično pravo, s. 41.

Eric Gordy, koji predaje politiku i sociologiju na sveučilištu u Londonu, je za New York Times zapisao sljedeće o završnom radu MKSJ-a: „Nešto od ovog razmišljanja možda izgleda kao pozivnica teoretičarima zavjere da potraže zlokobne utjecaje na odluke Tribunala. Ali zavjera nije potrebna kako bi objasnila da suci predstavljaju države koje ih nominiraju za Tribunal, te da je pravo konzervativna profesija. Za vanjskog promatrača izgleda kao da je MKSJ bio na putu uspostavljanja prijelomnih slučaja, vidio što to implicira, te potom napravio korak natrag. Završna runda Tribunalove pravne filozofije ukazuje na žalostan kraj priče o sudu koji je osnovan sa malo nade, potom ohrabrio neke, samo da bi potom sve skupa bacio kroz prozor.“

Buru reakcija je izazvalo i objavljivanje privatnog pisma suca MKSJ-a, Frederika Harhoffa, u kojem je isti izrazio strah svojim prijateljima jer su ga tri nedavne oslobađajuće presude koje su 2012. i 2013. godine izrečene u Haškom tribunalu ostavile sa "snažnim neprijatnim osjećanjem da je sud promijenio svoj kurs pod pritiskom 'vojnog establišmenta' iz nekih uticajnih zemalja." Upravo ovi zadnji slučajevi pred Tribunalom nam ukazuju na temelj skepticizma prema međunarodnim kaznenim sudovima, koji su opravdani i sadržani u činjenici da vodeće velesile svijeta, kao što su SAD, Rusija i Kina, odbijaju da ratificiraju Rimski statut i time podvrgnu svoje državljane nadležnosti Međunarodnog kaznenog suda, a aktivno sudjeluju u suđenju zločinaca drugih državljanstava, navodi na činjenicu da jedan sistem pravosuđa vrijedi za manje zemlje, a sasvim drugi za bogate i moćne, koji drže palicu pravde i usmjeravaju je po svojim željama.

ZAKONODAVSTVO BIH

Napori međunarodne zajednice da se sudi osobama koje su optužene za ratne zločine započeli su mnogo prije završetka sukoba. Razmjere svirepih zločina počinjenih na teritoriju bivše Jugoslavije bile su takve da je 25. svibnja 1993. godine Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda jednoglasno zaključilo da treba formirati Međunarodni kazneni sud, koji će suditi pojedincima za teška kršenja međunarodnog prava, do kojih je došlo na području bivše Jugoslavije od 1. siječnja 1991. godine. S tim što vremenska nadležnost Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju teče od 1991, pa na dalje. Na temelju ovoga domaći sudovi imaju paralelnu nadležnost u procesuiranju spomenutih kaznenih djela, ali Haški sud ima prvenstvo u postupanju nad nacionalnim sudovima.

Nadležnost Haškog suda je, također, priznata u članku IX i Aneksu IV, članak II, stavak 8. Daytonskog sporazuma koji kaže: "Sva nadležna tijela vlasti u BiH će surađivati sa... Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju i omogućiti mu neograničen pristup (a izrijeком će postupati po zapovijedima koje su izdate sukladno članku 29. Statuta ovoga Suda)." Naime, i zločin agresije, ali i ratni zločini su zavedeni u KZ BiH, pod odlučujućim utjecajem međunarodnih

dokumenata, uz izvjesna odstupanja u pogledu formulacije i taksativnog nabiranja radnji izvršenja. Ovo se prvenstveno misli na ratni zločin. Stoga neću navoditi, niti citirati zakonske odredbe koje definiraju ove međunarodne zločine, kako zbog već prethodnog izlaganja, tako i zbog same brojnosti zakona koja su specifičnost bosansko-hercegovačkog pravnog sistema (Kazneni zakon BiH⁹, Kazneni zakon FBiH¹⁰, Kazneni zakon RS¹¹, Kazneni zakon Brčko Distrikta BiH¹², Zakon o kaznenom postupku BiH¹³, Zakon o kaznenom postupku FBiH¹⁴, Zakon o kaznenom postupku Republike Srpske¹⁵, Zakon o kaznenom postupku Brčko Distrikta BiH¹⁶).

ZAKLJUČAK

Države nastaju i nestaju. Granice se mijenjaju i samim tim se mijenja i slika svijeta. Ratovi su se uvijek vodili. Rat je bio glavno sredstvo za postizanjem ideologije koja se rađala u glavama lidera, skoro pa svakih 30 godina. Danas postoje određena pravila ratovanja koja ukoliko se poštuju, rat kao takav stavljaju u zakonske okvire. No, ukoliko dođe do kršenja tih principa više se neće moći govoriti o opravdanom ratovanju, već o agresorskom ratu odnosno ratu protiv mira. Sam rat u sebi nosi brojne žrtve, razaranja, uništenja, raseljavanja, ali ako se „glavne struje“ suprotstavljenih sila opredijele ili stjecajem okolnosti prepuste, ekscesima te nedozvoljenim metodama i sredstvima ratovanja, nosit će teret ratnih zločina. Rat je obilježen brojnim zločinima protiv čovječnosti, a najčešće se završava genocidom kao zločinom nad zločinima. Iako je tanka granica kvalifikacije ovih dijela, još tanja granica je postavljena na polju dozvoljenog i zabranjenog. Ova četiri međunarodna kaznena djela su stavljena pod nadležnost Međunarodnog kaznenog suda u Hagu.

U prvom kvartalu ove godine primjer nasilnih sukoba svakako pripada događanjima u Ukrajini, točnije na Krimu. Bliski istok je posljednjih decenija također obilježen ratovima, a ni Daleki istok ne zaostaje za ostatkom svijeta. Nuklearno naoružanje je postalo trend današnjice. Trend zastrašivanja i pretenzija tko će imati veće i bolje oružje za uništavanje svijeta. BiH još uvijek nosi svoje ožiljke sa kraja prošlog stoljeća. Previranja unutar zemlje i dalje postoje. Nova pooštavanja u sklopu suđenja za zločine počinjene na teritoriji bivše Jugoslavije, pred

⁹ Službeni glasnik Bosne i Hercegovine br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10.

¹⁰ Službene novine Federacije BiH br. 36/03.

¹¹ Službeni glasnik RS broj 49/03.

¹² Službeni glasnik BD br. 10/03.

¹³ Službeni glasnik BiH br. 03/03.

¹⁴ Službene novine FBiH br. 35/03.

¹⁵ Službeni glasnik RS br. 72/2011.

¹⁶ Službeni glasnik BD BiH br. 33/13.

MKSJ, dovela su do nekoliko oslobađajućih presuda koje su pak samo produbile jaz i napetost stanovništva „zaraćenih“ zemalja. Ostaje nam se nadati da će svijet u skorašnje vrijeme dobiti razum i kao takav nam napokon donijeti blagostanje i mir. U tom duhu ističem i citat Mahatme Gandhia „Umjetnost ratovanja je umjetnost uništavanja ljudi, a politika je umjetnost zavaravanja.“

WAR, AGGRESSION AND WAR CRIMES

Maja Buhovac MA.

Abstract: The author has attempted to present an objective perception of two international crimes, which are indicated as such in the Rome Statute of the next crime against humanity, and genocide. Show the definition of the concepts of aggression and war crimes, which also represent the subject of research. Aggression and war crimes are an integral part of the past, present and future civilizations that changing demographic, cultural, social and cartographic picture of the world.

Proof that the two crimes are still current show, the attacks on Iraq, Afghanistan, Syria, Libya, Ukraine, the bombings of Madrid and London, the threat of North Korea. Great threat of terrorism poses to us new challenges and issues. Against whom to fight, that demands respect? From the "Cuban Missile Crisis", through the Cold War to the present day world still lives in fear of a new conflict. Such threats and various aggravating the conflict increases the fear and the knowledge that no longer safe in the near future. This indicates the actuality of the theme that, by no means, unfortunately civilized world, fails to exceed the dimension of oblivion.

Keywords: integrity, war crimes, aggression, tribunals, the UN Charter, the Rome Statute, jus ad bellum, jus in bello, jus post bellum, the International Criminal Court

LITERATURA

1. Cassese Antonio (2005): *Međunarodno krivično pravo*, Beograd
2. Defending Liberty Pursuing Justice, *Ratni zločini u BiH-Pravomoćno* završeni kazneni postupci u BiH 1992-2006
3. Materijali za obuku iz međunarodnog krivičnog prava i prakse, International Criminal Law Services (ICLS), EU projekt
4. Milovanović Miloš (2011): *Krivično delo agresije između konsenzusa i osporavanja*, Izvorni naučni rad, Pravda
5. Moseley Alexander (2003): *Filozofija rata*, Algora Publishing
6. Mrkić Slavko (2009): *Međunarodno-pravni tretman rata*, MP 3
7. Petrović Borislav, Jovašević Dragan (2010): *Međunarodno krivično pravo*, Sarajevo
8. *Povelja Ujedinjenih naroda*, 1945.
9. *Rezolucija Generalne skupštine UN-a*, 1974.
10. *Rimski statut Međunarodnoga kaznenog suda*, usvojen na Diplomatskoj konferenciji UN-a, 1998. u Rimu
11. Simović Miodrag, Blagojević Milan, Simović Vladimir (2013): *Međunarodno krivično pravo*, Istočno Sarajevo